

Uchwała Nr XXXII/183/2014

Rady Gminy Leśna Podlaska

z dnia 29 października 2014 roku

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020”

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 roku, poz.594), oraz art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2013 roku, poz. 182), Rada Gminy Leśna Podlaska uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska na lata 2014-2020” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Leśna Podlaska.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Gminy

Ewa Kulińska

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
w Gminie Leśna Podlaska na lata 2014-2020**

Spis treści:		Nr strony
Rozdział I	Merytoryczne uzasadnienie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	3
Rozdział II	Proces wypracowania strategii	7
Rozdział III	Analiza i diagnoza strategiczna	8
Rozdział IV	Analiza problemów społecznych w gminie i sposoby ich rozwiązywania	19
Rozdział V	Analiza SWOT	26
Rozdział VI	Cele strategiczne i kierunki działań	29
Rozdział VII	Wdrażanie i finansowanie strategii	35
Zał. 1	Zestaw wskaźników do monitorowania strategii	38

Rozdział I

Merytoryczne uzasadnienie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, które nie wszyscy są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej jest, kreującej politykę społeczną, w tym rozwiązywanie problemów społecznych, jest jej uspołecznienie w zakresie planowania i realizacji.

Samorząd zgodnie z wytycznymi Unii Europejskiej, prowadzi działania wspierające, uzupełniające i koordynujące ochronę ludności i rozwój kapitału ludzkiego, a opracowanie i wdrożenie niniejszego dokumentu jest jednym z warunków skutecznego pozyskiwania środków finansowych na realizację projektów dot. sfery społecznej z budżetu państwa i funduszy unijnych.

1. Podstawa prawna strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska, tworzona jest z mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2013, poz. 182 z późn.zm.).

Art. 17 ust. 1 pkt. 1 w/w ustawy określa zakres konstruowanej Strategii, której priorytetowe działania wiążą się ściśle z opracowaniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto art. 16b ust. 2 ustawy wskazuje elementy jakie powinna zawierać strategia, tj:

1. Diagnoza sytuacji społecznej.
2. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.
3. Cele strategiczne projektowanych zmian.
4. Kierunki niezbędnych działań.
5. Sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe.
6. Wskaźniki realizacji działań.

2. Powiązanie strategii z krajowymi aktami prawnymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Leśna Podlaska, jest zgodna z założeniami polityki państwa, w tym ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację samorządową określone obowiązki i zadania. Działania zawarte w Strategii, są zgodne z postanowieniami innych krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- 1) Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

- (Dz.U. 2014 poz. 1118);
- 2) Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2011 r. Nr 43, poz.225, Nr 205, poz. 1211);
 - 3) Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2012, poz. 1356 z późn. zm.);
 - 4) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii(Dz.U. 2012, poz. 124 z późn.zm.);
 - 5) Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2014 r. poz. 1146 z późn.zm.);
 - 6) Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011, poz. 721);
 - 7) Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2013r., poz. 1456 z późn.zm.);
 - 8) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2005 r., poz. 1493 z późn.zm.);
 - 9) Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2013 r., poz. 135 z późn.zm.);
 - 10) Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Z 2013 r., poz. 182 z późn.zm.).

3. Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym, z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

Jednym z wiodących celów UE jest wyrównanie poziomu rozwoju krajów i regionów. W obszarze polityki społecznej jest to Europejski Fundusz Społeczny (Rozp. PE i RE Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.), który wspiera działania podejmowane w ramach:

- zwiększenia możliwości zatrudnienia;
- wzmocnienia włączenia społecznego;
- zwalczania ubóstwa;
- wspierania kształcenia, umiejętności i uczenia się przez całe życie;
- rozwoju polityki aktywnego, kompleksowego i trwałego włączenia w ramach zadań powierzonych EFS.

4. Zgodność z prawem krajowym

Założenia i cele Strategii wpisują się w cele i priorytety poniższych dokumentów:

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030, której głównym celem jest poprawa jakości życia Polaków, mierzona wskaźnikami jakościowymi oraz wartością i tempem wzrostu PKB w Polsce.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, która za jeden z celów stawia rozwój kapitału ludzkiego.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, gdzie głównym celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza głównym celem, wyznaczono pięć szczegółowych:

1. Wzrost zatrudnienia.
2. Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4. Poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej.
5. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, która jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu zatrudnienia i spójności.

Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015, który wśród celów strategicznych realizuje:

1. Ograniczenie szkód zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu.
2. Zmniejszenie dostępności i zmiana struktury spożywanego alkoholu.
3. Ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.
4. Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież.
5. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom.
6. Poprawa jakości działań podejmowanych przez Gminy w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ograniczenie wydatkowania środków na zadania niezwiązane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
7. Ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem.
8. Oszacowanie strat ekonomicznych związanych z alkoholem.

Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016, którego głównym celem jest „ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych”.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2007-2015, którego działania są zgodne głównie w zakresie:

- 291
1. Celem strategicznym nr 2 – dot. celów dotyczących ryzyka i działania w zakresie promocji zdrowia: Zmniejszenie i zmiana struktury spożycia alkoholu oraz zmniejszenie szkód zdrowotnych spowodowanych alkoholem.
 2. Celem strategicznym nr 4 – Zwiększenie aktywności fizycznej ludności.
 3. Celem strategicznym nr 8 – dot. celów zdrowotnych: Zmniejszenie różnic społecznych i terytorialnych w stanie zdrowia populacji. Dot. wybranych populacji: Wspieranie rozwoju i zdrowia fizycznego i psychospołecznego oraz zapobieganie najczęstszym problemom zdrowotnym i społecznym dzieci i młodzieży.
 4. Celem strategicznym nr 9 – Tworzenie warunków do zdrowego i aktywnego życia osób starszych.
 5. Celem strategicznym nr 10 – Tworzenie warunków dla aktywnego życia osób niepełnosprawnych.

5. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Założenia i cele niniejszej Strategii wpisują się w cele strategiczne i operacyjne zawarte **Strategii Rozwoju Województwa lubelskiego na lata 2014-2020**.

Ponadto Strategia jest zgodna z poniższymi programami wojewódzkimi:

1. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2013-2015.
2. Wojewódzki Program poszerzania, różnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkalnej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej.
3. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii i HIV/AIDS na lata 2011-2015.
4. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015.

Rozdział II

Proces wypracowania strategii

W pracach nad Strategią wzięli udział przedstawiciele gminnych placówek oświatowych, ochrony zdrowia, instytucji kultury, Urzędu Gminy, ośrodka pomocy społecznej i organizacji pozarządowych z terenu gminy. Prace zespołu koordynował Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Leśnej Podlaskiej.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były dokumenty i analizy statystyczne udostępnione przez: Urząd Gminy Leśna Podlaska, bazę danych regionalnych GUS, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Leśnej Podlaskiej, Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej, Komisariat Policji w Janowie Podlaskim, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Leśnej Podlaskiej, Zespół Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Leśnej Podlaskiej, Gminna Biblioteka Publiczna w Leśnej Podlaskiej, Gminny Ośrodek Kultury w Leśnej Podlaskiej oraz stanowiska osób uczestniczących w konsultacjach, reprezentujące różne środowiska lokalne.

Prace nad aktualizacją Strategii trwały od listopada 2013 roku do września 2014 roku i obejmowały następujące etapy:

1. Analizę obowiązujących w gminie dokumentów o charakterze strategicznym, w tym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Leśna Podlaska przyjętej w 2008 roku.
2. Przygotowanie diagnozy stanu wyjściowego, czyli opisu sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wraz z elementami analizy strategicznej.
3. Konsultacje społeczne, w wymiarze 36 godzin służące między innymi weryfikacji analizy strategicznej oraz wypracowaniu misji i wizji rozwoju Gminy w zakresie rozwoju społecznego.
4. Identyfikację kluczowych zadań i projektów przyczyniających się do realizacji strategii.
5. Przygotowanie ostatecznej wersji strategii oraz jej zatwierdzenie przez Radę Gminy.

Rozdział III

Analiza i diagnoza strategiczna

1. Przestrzeń i środowisko

Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Leśna Podlaska położona jest w północnej części powiatu bialskiego w województwie lubelskim. Zajmuje obszar 97,69 km² i graniczy z gminami: Biała Podlaska, Janów Podlaski, Konstantynów oraz z województwem mazowieckim poprzez granice z gminą Stara Kornica i Huszlew. Siedzibą gminy jest Leśna Podlaska oddalona o ok. 15 km od miasta Biała Podlaska. Ogólna powierzchnia Gminy Leśna Podlaska wynosi 9823 ha. Na terenie gminy jest 19 miejscowości i 17 sołectw.

Położenie komunikacyjne

Gminę Leśna Podlaska cechuje stosunkowo dobra dostępność komunikacyjna - położenie ośrodka gminnego w odległości ok. 14 km od drogi krajowej nr 2 oraz około 11,5 km od planowanej autostrady A2. Przez teren Gminy Leśna Podlaska przebiega droga wojewódzka nr 811 Biała Podlaska - Sarnaki o długości 3,061 km. Drogi powiatowe to 9 odcinków o łącznej długości 43,9 km oraz drogi gminne łączące miejscowości na terenie gminy i gmin przyległych, ogółem 139,40 km. Układ dróg przecina teren gminy i łączy ją z ościennymi gminami, a także stanowi główne szlaki dojazdu do terenów rekreacyjnych.

Sieć osadnicza

Na terenie gminy wykształciła się trzystopniowa hierarchia sieci osadniczej obejmująca lokalny ośrodek gminny jakim jest Leśna Podlaska oraz wsie podstawowe. Sieć osadnicza ukształtowana jest w układzie pasmowym wzdłuż tras komunikacyjnych.

Zgodnie z obowiązującym *Studium Uwarunkowań i Kierunków Rozwoju Zagospodarowania Gminy Leśna Podlaska* w obszarze rozwoju osadnictwa gminy Leśna Podlaska wyznaczono m.in. następujące strefy funkcjonalne:

1. Tereny zabudowy wielorodzinnej z usługami;
2. Tereny zabudowy jednorodzinnej z usługami;
3. Strefa rolniczo-osadnicza z usługami;
4. Tereny rolniczo-rekreacyjne;
5. Tereny zabudowy usługowej;
6. Zaplecze wypoczynkowe miasta Biała Podlaska;
7. Rolnicza przestrzeń produkcyjna;
8. Usługi celu publicznego.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze oraz istniejącą infrastrukturę na obszarze gminy

wydzielono dwie jednostki strukturalne:

- I - obszar funkcjonalny, obejmujący miejscowość gminną Leśna Podlaska oraz część sołectwa Bukowice. W Leśnej Podlaskiej koncentrują się usługi z zakresu obsługi ludności i rolnictwa. Przez ośrodek przebiega droga powiatowa.
- II – rolnicza i leśna, obejmuje pozostały obszar gminy z wyłączeniem wymienionej jednostki I.

Walory przyrodnicze i kulturowe

Gmina Leśna Podlaska należy do gmin posiadających potencjał do rozwoju turystyki na bazie istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Gmina posiada atrakcyjne uwarunkowania historyczne, architektoniczne oraz przyrodnicze.

Według podziału fizycznogeograficznego Polski J. Kondrackiego (1994) Gmina Leśna Podlaska położona jest w pasie nizin środkowopolskich, w makroregionie Nizina Południowopodlaska i w mezoregionie Równina Łukowska. Dzisiejszą rzeźbę powierzchni terenu w głównym stopniu ukształtowały zdarzenia z okresu zlodowaceń środkowopolskich. Teren gminy to obszar mało urozmaicony, w przeważającej części równinny, ze słabo rozwiniętą siecią dolinną. W strukturze przyrodniczej gminy wyróżnić należy stosunkowo niski odsetek lasów i zadrzewień – 16,1 % (przy średniej lesistości województwa lubelskiego 21,87%) oraz wysoki odsetek wód powierzchniowych. Wody płynące zajmują powierzchnię 19 ha. Gmina w całości leży w dorzeczu Bugu.

W Gminie Leśna Podlaska występują obszary i obiekty chronione. Są to:

- rezerwat przyrody „Chmielinne” - rezerwat leśny o powierzchni 67,72 ha w całości położony na terenie gminy w Leśnictwie Leśna, Nadleśnictwo Biała Podlaska. Utworzony dla ochrony łągu jesionowo-olszowo-wiązowego. W rezerwacie „Chmielinne” spotyka się liczną grupę gatunków roślin objętych ochroną ścisłą. Położony w środkowej części gminy, w granicach wsi Leśna Podlaska, przedzielony równoleżnikowo drogą wojewódzką Biała Podlaska - Stara Kornica.
- pomniki przyrody - 21 drzew pomnikowych, w tym 8 dębów, 6 lip, 4 jesiony, 1 olsza czarna, 1 kasztanowiec i 1 klon.
- lasy ochronne – 3 kompleksy lasów ochronnych, tj. uroczysko „Kołowierz”, jako las ochronny w kategorii drzewostanów nasiennych uroczysko leśne w zachodniej części wsi Leśna Podlaska (dawniej Kolonia Bukowice), nad rzeką Klukówką. Od 1994 roku las ochronny w kategorii lasów stanowiących drzewostany nasienne. W drzewostanie dominuje olsza. Znajduje się tutaj 5 drzew - pomników przyrody: 3 dęby szypułkowe (w tym Dąb Miłości) i dwa jesiony wyniosłe oraz 2 uroczyska „Krówka” i „Zadworne” w kategorii lasów wodochronnych.

Występowanie obszarów o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych (leśny rezerwat przyrody „Chmielinne”), krajoznawczych i wypoczynkowych oraz istotnie wyróżniających się walorach

295

krajobrazu kulturowego – należy tu m.in. wskazać Zespół Klasztorny oo. Paulinów w Leśnej Podlaskiej (barokowy kościół p.w. Narodzenia NMP z płaskorzeźbą Matki Boskiej Leśniańskiej, Sanktuarium Maryjne, zespół oświatowy) daje możliwość uprawiania turystyki pielgrzymkowej, turystyki aktywnej (piesza, rowerowa, konna, wędkarstwo) oraz agroturystyki.

Na terenie Gminy Leśna Podlaska funkcjonują gospodarstwa turystyczne oraz inne obiekty obsługujące turystów. Są to m.in. : Gospodarstwo Agroturystyczne „Złoty Karaś”, Gospodarstwo Agroturystyczne w Starej Bordziłówce, Internat Zespołu Szkół Rolniczych w Leśnej Podlaskiej, Dom Pielgrzyma – Klasztor oo. Paulinów, a także kompleks hotelarsko-rekreacyjny o czterogwiazdkowym standardzie Dwór Droblin.

2. Strefa społeczna

Sytuacja demograficzna

Gminę Leśna Podlaska na dzień 30.06.2014 zamieszkiwało 4440 osób. W 2013 roku na terenie Gminy mieszkało 4334 osoby, co plasowało ją na 10 miejscu w powiecie bialskim i 146 miejscu w województwie lubelskim na 212 gmin.

Tabela . Liczba mieszkańców Gminy Leśna Podlaska z podziałem na poszczególne miejscowości stan na 30.06.2014 r.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MIESZKAŃCY		
		OGÓLEM	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
1.	Bukowice	120	63	57
2.	Bukowice-Kolonia	190	88	102
3.	Droblin	365	176	189
4.	Jagodnica	87	47	40
5.	Klukowszczyzna	67	32	35
6.	Leśna Podlaska	966	509	457
7.	Ludwinów	141	66	75
8.	Mariampol	56	20	36
9.	Nosów	346	163	183
10.	Nosów-Kolonia	82	39	43
11.	Nowa Bordziłówka	180	94	86
12.	Ossówka	271	138	133
13.	Ossówka-Kolonia	153	85	68
14.	Stara Bordziłówka	315	157	158
15.	Witulín	372	183	189
16.	Witulín-Kolonia	220	105	115
17.	Worgule	343	175	168
18.	Zaberbecze	126	63	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Leśna Podlaska.

Sytuacja społeczna

Na terenie Gminy Leśna Podlaska działa 20 organizacji pozarządowych, w tym 9 stowarzyszeń, 4 Samodzielne Koła Gospodyń Wiejskich, 3 stowarzyszenia parafialne oraz 3 inne grupy nieformalne, funkcjonujące w Gminnym Ośrodku Kultury w Leśnej Podlaskiej.

Tabela. Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Leśna Podlaska

Lp.	Nazwa organizacji	Profil działalności
1	Gminny Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny „Agrosport” w Leśnej Podlaskiej	Sport, kultura fizyczna, rekreacja
2	Stowarzyszenie „Otwarta wieś” w Starej Bordziłówce	Kultura, integracja społeczna ze wskazaniem na wieś Stara Bordziłówka
3	Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Witulin "Razem Lepiej"	Kultura, integracja społeczna ze wskazaniem na wieś Witulin
4	Samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich w Nosowie	Kultura, integracja społeczna
5	Samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich w Drobinie	Kultura, integracja społeczna
6	Samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich w Worgulach	Kultura, integracja społeczna
7	Samodzielne Koło Gospodyń Wiejskich w Zaberbeczu	Kultura, integracja społeczna
8	Parafia Rzymskokatolicka w Leśnej Podlaskiej (prowadzi Zakon Ojców Paulinów)	Kultura, integracja społeczna,
9	Parafia Prawosławna w Nosowie	Kultura, integracja społeczna,
10	Parafia Rzymskokatolicka w Witulinie	Kultura, integracja społeczna,
11	Ochotnicza Straż Pożarna w Leśnej Podlaskiej	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
12	Ochotnicza Straż Pożarna w Witulinie	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
13	Ochotnicza Straż Pożarna w Drobinie	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
14	Ochotnicza Straż Pożarna w Starej Bordziłówce	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
15	Ochotnicza Straż Pożarna w Worgulach	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
16	Ochotnicza Straż Pożarna w Witulin-Kolonii	Ochrona przeciwpożarowa, w razie klęsk żywiołowych oraz zagrożeń ekologicznych
17	Koło Wędkarskie „Sumik”	Sport, rekreacja
18	Zespół Śpiewaczo-Obrzędowy „Worgulanki”	Kultura, integracja społeczna
19	Zespół Ludowy „Leśnianki”	Kultura, integracja społeczna
20	Zespół Ludowy „Leśniańskie nutki”	Kultura, integracja społeczna

Główne pola i formy działań

Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie Gminy Leśna Podlaska są aktywne na różnych polach działań, nie odbiegając tym samym od ogólnego obrazu III sektora w Polsce. Co więcej większość organizacji deklaruje, że prowadzi swoją działalność w kilku dziedzinach jednocześnie.

Średnio co druga organizacja z terenu Gminy Leśna Podlaska wskazała na więcej niż dwa podstawowe pola działań. Głównymi polami działań lokalnych organizacji są:

- sport, turystyka i rekreacja;
- kultura i sztuka;
- rozwój lokalny;
- ochrona środowiska;
- ochrona zdrowia i życia.

Działalność w wielowymiarowej rzeczywistości wydaje się być raczej atutem tych, funkcjonujących na relatywnie małym obszarze, organizacji, bowiem pozwala im na stworzenie ciekawej i bardziej komplementarnej oferty.

Praktycznie wszystkie funkcjonujące na terenie Gminy Leśna Podlaska organizacje pozarządowe kierują swoją ofertę do osób indywidualnych, przy czym większość odbiorców ich działań stanowią członkowie lub inni mieszkańcy gminy. Najczęściej działania swoje organizacje kierują do dzieci i młodzieży oraz szeroko rozumianej społeczności lokalnej. Należy również zwrócić uwagę, że ich oferta niestety rzadko skierowana jest do turystów. Incydentalnie prowadzone są także działania o charakterze ponadgminnym czy ponadregionalnym. Jeśli chodzi zaś o dotychczasowe formy działań lokalnych organizacji stanowią one raczej zamknięty katalog. Należą do niego:

- organizacja zawodów sportowych, popularyzacja zachowań prozdrowotnych oraz organizacja sportowych zajęć pozalekcyjnych;
- bezpośrednie świadczenie usług członkom, mieszkańcom gminy lub podopiecznym;
- animowanie życia gminnego, w tym organizacja wspólnych akcji, spotkań, warsztatów, kursów;
- reprezentowanie organizacji lub gminy na zewnątrz poprzez udział w konkursach, dożynkach, targach, kiermaszach, imprezach promujących gminę;
- prowadzenie działań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed klęskami żywiołowymi etc.

Infrastruktura oświatowo-edukacyjna

Do najważniejszych zadań samorządów lokalnych należy dbanie o rozwój edukacji publicznej. W skład infrastruktury oświatowo-edukacyjnej w Gminie Leśna Podlaska wchodzi dwie placówki szkolne:

1. **Zespół Placówek Oświatowych w Leśnej Podlaskiej** – na zespół składają się przedszkole samorządowe, szkoła podstawowa, filia szkoły podstawowej w Ossówce oraz gimnazjum,

szkoły podlegają samorządowi gminnemu. Na koniec 2013 roku do zespołu szkół uczęszczało 440 uczniów, w tym 275¹ uczniów do szkoły podstawowej oraz jej filii w Osówce oraz 151 uczniów do gimnazjum. Przedszkole liczyło 83 osoby.

2. **Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Wincentego Witosa w Leśnej Podlaskiej** oferujący kształcenie w czteroletnim technikum zawodowym, trzyletniej zasadniczej szkole zawodowej, dwuletniej szkole policealnej dla dorosłych (system zaoczny) oraz w ramach szerokiego spektrum kwalifikacyjnych kursów zawodowych – szkoła prowadzona jest przez i podlega Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Na koniec 2013 roku do Zespołu Szkół uczęszczało 260 uczniów, z czego 174 osób stanowili uczniowie technikum, a 86 osób słuchacze kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

W chwili obecnej na terenie Gminy nie ma żadnej wyższej uczelni. Bezpośrednie sąsiedztwo z miastem Biała Podlaska, będącym ośrodkiem akademickim, zapewnia jednakże przyzwoitą ofertę edukacyjną w tym zakresie. Należy podkreślić, iż w Białej Podlaskiej funkcjonują dwie publiczne uczelnie wyższe dysponujące prawem nadawania tytułu magistra. Są to:

1. Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.
2. Akademia Wychowania Fizycznego J. Piłsudskiego w Warszawie. Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej.

Infrastruktura sportowa

Gmina Leśna Podlaska jest relatywnie dobrze wyposażona w infrastrukturę sportową. Problem stanowiła jednakże kwestia dostępu przez mieszkańców do obiektów sportowych. Cała istniejąca infrastruktura jest częścią integralną Zespołu Szkół i gmina oraz mieszkańcy mogli z niej korzystać tylko w ograniczonym zakresie.

Obecnie trwają prace związane z oddaniem do użytku wielofunkcyjnej hali sportowej, inwestycji realizowanej przez Gminę. Pełnowymiarowa hala stworzy mieszkańcom możliwość profesjonalnego rozwijania zainteresowań sportowych, zaspokajając przynajmniej częściowo ich potrzeby w zakresie rozwoju kultury fizycznej. Planuje się otwarty dostęp dla mieszkańców do hali pod warunkiem przestrzegania regulaminu obiektu i w czasie wolnym od zajęć szkolnych. Zespół Szkół, poza nową halą, posiada również wielofunkcyjne asfaltowe boisko sportowe, które w przyszłości wymaga modernizacji w postaci zmiany nawierzchni na tartan.

W zakresie kultury fizycznej na terenie Gminy funkcjonuje jeden klub sportowy – Gminny Ludowy Klub Sportowo-Turystyczny AGROSPORT. Na koniec 2013 roku jego sekcja piłkarska występowała w klasie A Białkopodlaskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. Oprócz sekcji piłki nożnej klub prowadzi również sekcję rowerowo-turystyczną oraz sekcję wędkarską. GLKS-T AGROSPORT nie dysponuje własnymi obiektami sportowymi. Pomimo tego, korzystając z obiektów

1 Liczba obejmuje również uczniów tzw. „zerówek”.

Zespołu Szkół, dzieci i młodzież z terenu Gminy Leśna Podlaska mogą pochwalić się dobrym przygotowaniem i tym samym odnoszą wiele sukcesów na szczeblach powiatowych i wojewódzkich.

Infrastruktura kultury

Infrastruktura kultury na terenie Gminy Leśna Podlaska jest stosunkowo dobra. Wiodącą rolę w tym sektorze wiezie Gminny Ośrodek Kultury (GOK) w Leśnej Podlaskiej oraz jego filia w miejscowości Worgule. Instytucją kultury jest również Gminna Biblioteka Publiczna w Leśnej Podlaskiej.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się 8 świetlic wskazanych poniżej:

1. Świetlica w Leśnej Podlaskiej – zarządzana przez GOK, po gruntownym remoncie w 2006 roku przeprowadzonym ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Świetlica znajduje się w budynku Urzędu Gminy i wyposażona jest w duże zaplecze kuchenne. Znajduje się w niej nadajnik Internetu typu Hotspot.
2. Świetlica w Nosowie – zarządzana przez Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Nosowie, po gruntownym remoncie w 2006 roku przeprowadzonym ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Świetlica poddawana dalszej systematycznej modernizacji – w chwili obecnej GLKS-T „Agrospport” realizuje w niej projekt modernizacji i wyposażenia w małą architekturę turystyczną. Znajduje się w niej nadajnik Internetu typu Hotspot.
3. Świetlica w Drobinie - zarządzana przez Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Drobinie, po gruntownym remoncie w 2006 roku przeprowadzonym ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W roku 2012 ponownie zmodernizowana i doposażona w sprzęt AGD w ramach projektu realizowanego przez Gminę. Znajduje się w niej nadajnik Internetu typu Hotspot.
4. Świetlica w Starej Bordziłówce – zarządzana przez Stowarzyszenie „Otwarta wieś”, po gruntownym remoncie w 2006 roku przeprowadzonym ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W 2012 ponownie zmodernizowana i doposażone w ramach projektu realizowanego przez Gminę. Znajduje się w niej nadajnik Internetu typu Hotspot.
5. Świetlica w Worgulach – stanowi filię GOK, ale w jej ramach funkcjonuje również Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Worgulach. W świetlicy został przeprowadzony gruntowny remont w roku 2006 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w tym utworzono tam pracownię tkacką. Znajduje się w niej nadajnik Internetu typu Hotspot.
6. Świetlica w Ludwinowie – znajduje się w bardzo złym stanie technicznym i tym samym wymaga gruntownego remontu, a także dodatkowych nakładów finansowych na sprzęt i wyposażenie. W chwili obecnej GLKS-T „Agrospport” realizuje projekt częściowego remontu i

modernizacji budynku. Na modernizację przeznaczana jest również część środków z funduszu sołeckiego, a w jej przeprowadzeniu pomagają mieszkańcy.

7. Świetlica w Wituline – mieści się w obiekcie zabytkowym (dawnej oficynie dworskiej), zarządzana przez Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Witulin „Razem lepiej”. Działa w niej Klub Młodego Odkrywcę i Centrum Kształcenia na Odległość na Wsiach świadczące usługi e-learningowe. Świetlica dysponuje przewodowym dostępem do Internetu. W nieodległej remizie strażackiej znajduje się natomiast nadajniki Internetu typu Hotspot.
8. Świetlica w Ossówce – obecnie jest remontowana i całkowicie modernizowana częściowo ze środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a częściowo z funduszu sołeckiego.

Na terenie Gminy działa Zespół Śpiewaczy „Worgulanki” oraz Zespół „Leśnianki”. Oba zespoły kultywują pieśni ludowe, obrzędy i tradycje regionu, z powodzeniem reprezentując gminę na zewnątrz poprzez udział w różnych konkursach, przeglądach i festiwalach o charakterze gminnym, regionalnym i wojewódzkim. Wieloletnia działalność Zespołu Śpiewaczego „Worgulanki” owocuje również sukcesami na ogólnopolskich przeglądach Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, czy też Teatrów Wiejskich i Obrzędów w Stoczku Łukowskim. Na terenie wsi Worgule funkcjonuje również pracownia tkacka.

Ośrodek GOK mieści się w centrum miejscowości Leśna Podlaska i wyposażony jest w kawiarenkę internetową oraz pomieszczenia kulturalne. Ponadto funkcjonuje w nim świetlica wraz z zapleczem kuchennym i sanitariatem. Lokal ten służy głównie do organizacji imprez kulturalnych i okolicznościowych, a także pełni rolę sali szkoleniowej oraz konferencyjnej. Zarówno Gminny Ośrodek Kultury jak i jego filia prowadzą wynajem sali i wypożyczalnię naczyń.

Ośrodek prowadzi działalność kulturalną również poprzez stałe formy pracy takie jak:

- krzewienie tradycji i kultury ludowej wśród młodego pokolenia – Zespół Śpiewaczy „Leśniańskie nutki”;
- stwarzanie możliwości do wyrażania własnej ekspresji, pobudzanie wyobraźni i kreatywności dzieci i osób dorosłych – zajęcia „Klubu Plastusiaki”; zajęcia kreatywne dla dzieci „Kuferek”; zajęcia kreatywne dla dorosłych „Kuferek”
- kultywowanie obrzędów i pieśni ludowych – Zespół „Leśnianki” oraz Zespół Śpiewaczy - Obrzędowy „Worgulanki”.

Ponadto Gminny Ośrodek Kultury organizuje co roku dwie imprezy o charakterze powiatowym, tj. Festiwal Maryjny oraz Andrzejkowe Spotkania z Folklorem, a także stałe imprezy gminne: bal karnawałowy dla dzieci, Andrzejkowe Czary Mary, Mikołajki, Bal Sylwestrowy, eliminacje gminne Małego Konkursu Recytatorskiego, konkurs plastyczny, Dożynki Gminne.

Właściwym wydaje się rozszerzenie działalności Gminne Ośrodka Kultury, przy zachowaniu

dotychczasowych form działania. Przede wszystkim w tym kontekście należy rozważyć ewentualność silniejszego wsparcia inicjatyw lokalnych w poszczególnych wsiach.

Gminna Biblioteka Publiczna jest również instytucją kultury o podstawowym znaczeniu, szczególnie w zakresie dostępu mieszkańców do książek i upowszechniania czytelnictwa. Biblioteka istnieje nieprzerwanie od 1949 roku, a jej celami są upowszechnianie i promowanie czytelnictwa wśród mieszkańców gminy, prowadzenie działalności informacyjnej oraz działalności kulturalno - edukacyjnej. Organizowane są w niej lekcje „biblioteczne”, konkursy literacko-plastyczne, wystawy i gazetki rocznicowe. Biblioteka bierze również udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” i organizuje spotkania z pisarzami. Od listopada 2013 biblioteka prowadzi także wypożyczalnię gier planszowych. Zbiory biblioteki liczą ok. 20 000 woluminów, ponadto biblioteka posiada księgozbiór regionalny dotyczący Leśnej Podlaskiej, powiatu bialskiego i województwa lubelskiego, a od 2012 roku gromadzi również audiobooki. Biblioteka posiada skomputeryzowany katalog i uczestniczy w elektronicznym wypożyczaniu księgozbiorów oraz wypożyczalniach międzybibliotecznych. W siedzibie biblioteki znajduje się również ogólnodostępne miejsce z bezpłatnym dostępem do Internetu.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na utrzymanie właściwego poziomu warunków życia mieszkańców Gminy wpływa prawidłowe funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej i opieki społecznej. Zadania pomocy społecznej wynikające z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodek ten posiada Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2008-2013, która w momencie powstawania przedmiotowego dokumentu jest zaktualizowana i w której szczegółowo zostaną opisane, w ujęciu czasowym 2014-2020, problemy społeczne w gminie oraz sposoby ich rozwiązywania i eliminacji. Ze względu na niski stopień zamożności leśniańskiego społeczeństwa efektywność działań GOPS jest jednym z ważniejszych elementów zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego.

Służba zdrowia w Gminie opiera swoją działalność na jednym Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej (Przychodni Medycyny Rodzinnej), jednym prywatnym gabinecie stomatologicznym oraz jednej aptece. Ze specjalistycznych usług medycznych mieszkańcy korzystają najczęściej w pobliskiej Białej Podlaskiej lub Łosicach oraz znacznie oddalonych od gminy Lublinie lub Warszawie.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w Leśnej Podlaskiej świadczy usługi dla ok. 3 500 osób i jest przystosowany do kompleksowej obsługi osób niepełnosprawnych. Jego zasoby kadrowe stanowią 4 lekarze, w tym 2 specjalistów medycyny rodzinnej, 1 pediatra, 1 lekarz bez specjalizacji, 4 pielęgniarki oraz 1 położna.

Problemy zdrowotne mieszkańców Gminy nie odbiegają od statystycznie najczęściej występujących problemów zdrowotnych mieszkańców środowiska wiejskiego. Dominują choroby układu krążenia i choroby narządu ruchu. Obserwuje się również wzrost otyłości oraz cukrzycy. Najczęstsze przyczyny zgonów stanowią choroby układu krążenia, nowotwory i urazy. Problemem występującym na

terenie Gminy jest przenoszenie chorób zakaźnych wieku dziecięcego w przedszkolu. Jego rozwiązanie lub znaczą redukcję może stanowić poprawa warunków lokalowych. Należałoby również rozważyć finansowanie przez Gminę szczepień zalecanych, ale niefinansowanych przez budżet państwa np. szczepień przeciw grypie osób starszych, szczepień niemowląt przeciwko pneumokokom czy szczepień dziewczynek przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego.

Bezpieczeństwo publiczne

Zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Leśna Podlaska realizuje Komisariat Policji w Janowie Podlaskim. Swoim zasięgiem obejmuje on również trzy sąsiednie gminy tj. Janów Podlaski, Rokitno i Konstantynów. Gminę Leśna Podlaska należy uznać za miejsce raczej bezpieczne. Z informacji uzyskanych od Policji² wynika, iż najczęściej popełnianym przestępstwem na jej terenie jest kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości. W latach 2012-2013 na terenie Gminy odnotowano 25 przestępstw kryminalnych przeciwko życiu i zdrowiu, 43 przestępstwa kryminalne przeciwko mieniu, 8 przestępstw gospodarczych oraz 58 przestępstw drogowych, w tym 5 zakwalifikowanych jako wypadek drogowy. W latach 2010-2013 Policja musiała interweniować tylko 48 razy. W okresie tym nie ujawniono w ogóle nieletnich sprawców czynów karalnych.

Ochrona przeciwpożarowa na terenie Gminy Leśna Podlaska zapewniona jest natomiast przez sześć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej wspieranych przez Jednostkę Państwowej Straży Pożarnej w Białej Podlaskiej. Są to jednostki w miejscowościach Droblin, Witulin-Kolonia, Leśna Podlaska, Stara Bordziłówka, Witulin oraz Worgule. Część jednostek OSP z terenu Gminy należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Gmina przeznacza coraz większe środki na ochronę przeciwpożarową.

3. Gospodarka Gminy

Rolnictwo

Gmina Leśna Podlaska jest gminą rolniczą. W strukturze gruntów użytki rolne zajmują 7 490,3 ha, co stanowi 76,3 % powierzchni gminy, natomiast grunty orne zajmują powierzchnię 5 933 ha (60,5 % powierzchni gminy). Wśród gruntów rolnych dominują gleby z klasy IVa i IVb, które są zaliczane do gleb średniej jakości. Gospodarstwa rolne nastawione są głównie na produkcję roślinną oraz hodowlę bydła i trzody chlewnej. Średnie gospodarstwo w gminie ma powierzchnię 7,68 ha przy średniej w województwie lubelskim 5,46 ha. W gminie są 725 gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha i zajmują one ponad 80% powierzchni użytków rolnych.

Przedsiębiorczość

Profil gospodarczy Gminy Leśna Podlaska kształtowany jest w dużym stopniu i uzależniony od rozwoju sektora małych i średnich firm. W 2012 roku w gminie (wg rejestru REGON)

² Pismo Komisariatu Policji w Janowie Podlaskim z dnia 11.08.2014 r. znak: KJ-1558/14.

funkcjonowało 189 podmiotów gospodarczych, z przewagą firm w branży transportowej i budowlanej. Większość z nich stanowiło własność osób fizycznych. Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców wynosi 249, ten sam wskaźnik dla powiatu bialskiego wyniósł: 419. Zdecydowaną większość stanowiły mikro przedsiębiorstwa. Udział wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w 2012 roku w dochodach własnych gminy wyniósł 24,7 % i od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Z powyższych danych wynika, że sektor małych i średnich przedsiębiorstw na terenie gminy jest słabo rozwinięty.

Do większych firm działających na terenie gminy należą:

1. Podlaskie Gorzelnie „SURWIN Sp. z o.o. – Zakład w Witulinie;
2. Piekarnia „PARTNER” Krzysztof i Sławomir Rechnio Warszawa – Zakład w Leśnej Podlaskiej;
3. „HAR-DREW” – Haraszkiewicz Wiesław zakład Witulini;
4. Usługi transportowe Laszuk Piotr – Ossówka;
5. Spółdzielnia „Leśnianka” Leśna Podlaska,
6. Stacja Paliw w Leśnej Podlaskiej,
7. Usługi transportowe – Panasiuk Wiesław w Witulinie.

Na terenie gminy funkcjonują inne zakłady pracy/institucje w obszarze świadczenia usług dla mieszkańców: Zespół Placówek Oświatowych – Leśna Podlaska, Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego), Bank Spółdzielczy Oddział Leśna Podlaska, Urząd Gminy Leśna Podlaska, GOPS, Biblioteka, GOK i NZOZ Leśna Podlaska.

Rozdział IV

ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE I SPOSOBY ICH ROZWIĄZYWANIA

1. Ubóstwo

Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym jest priorytetem w zakresie polityki społecznej gminy, tj. aktywizacji społecznej i zawodowej osób zmarginalizowanych, prawa dostępu do jakości usług publicznych oraz ograniczenie rozmiarów negatywnych zjawisk społecznych.

Pojęcie ubóstwa jest wieloznaczne. Możemy mówić o ubóstwie skrajnym (poniżej poziomu minimum egzystencji, środki finansowe starczą lub nie, tylko na żywność i utrzymanie mieszkania), dotyczącym osób, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji materialnej i są przedmiotem szczególnego zainteresowania w zakresie polityki społecznej. Jest zjawisko ubóstwa ustawowego, dotyczy osób, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Ubóstwo może być również relatywne, czyli życie na poziomie 50% średnich wydatków, gdzie poziom konsumpcji jest niższy niż u większości ludzi w Polsce i znacząco odbiega od poziomu przeciętnego.

W Gminie Leśna Podlaska ubóstwo stanowi najczęstszy powód przyznawania pomocy finansowej. Od 3 lat liczba beneficjentów utrzymuje się na podobnym poziomie i oscyluje w granicach 103-108 rodzin.

Czynniki wpływające na zagrożenie ubóstwem:

1. Bezrobocie – sytuacja materialna jednostki i jej rodziny w ogromnej mierze wynika z miejsca zajmowanego na rynku pracy. W Gminie Leśna Podlaska, wg danych PUP liczba bezrobotnych przedstawia się następująco:

	2010	2011	2012	2013
Liczba bezrobotnych ogółem	268	280	276	288
Bezrobotne kobiety	125	136	119	116
Bezrobotni mężczyźni	143	144	157	172
Osoby uprawnione do zasiłku	26	22	17	11

Na rynku pracy dużo bardziej aktywne są kobiety. Najwięcej bezrobotnych jest w przedziale wiekowym 18-24 i 25-34 lata z wykształceniem średnim zawodowym, zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym i poniżej, wg danych PUP (stan na 31.12.2013) to łącznie 171 osób. Osób zarejestrowanych które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia jest 7.

Ponadto, w latach 2011-2013 stale wzrasta liczba osób długotrwale poszukujących pracy (powyżej 24 miesięcy), 78 osób w 2011, 85 – w 2012 i 95 w 2013. Zmniejsza się liczba osób pozostających bez zatrudnienia, którzy poszukują pracy szacunkowo 1-3 miesiące, 36 osób w 2011, 38 w 2012 i 30 w 2013.

Problem bezrobocia jest w czołówce wśród powodów przyznania pomocy mieszkańcom gminy w latach 2010-2012.

2. Źródła utrzymania – najtrudniejszą sytuację mają osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, jak renty i emerytury oraz gospodarstwa domowe rolników. Część z tych osób ma ograniczone możliwości podejmowania innej aktywności z uwagi na stan zdrowia czy wiek. Problemem jest także nisko płatna praca na stanowiskach robotniczych osób o niskim poziomie wykształcenia, zatrudnianych m.in. w gospodarstwach rolnych oraz niekorzystne warunki pracy czy brak możliwości uzyskania satysfakcjonujących dochodów, co wymiennie przekłada się na niską jakość życia.
3. Wykształcenie – jak wynika z analizy danych statystycznych bezrobotnych z gminy, wykształcenie niemal odsuwa zagrożenie ubóstwem, w najgorszej sytuacji są osoby kończące edukację na poziomie gimnazjalnym.
4. Wiek – ubóstwo częściej dotyka młodych ludzi, jednakże trudna sytuacja jest u części osób starszych, szczególnie osób samotnych. Podeszły wiek oraz problemy zdrowotne i brak wsparcia najbliższych, pogłębiają problemy finansowe. U rodzin wielopokoleniowych, świadczenia emerytalne są często jedynym regularnym źródłem dochodów.
5. Rodziny wielodzietne i niepełne – rodziny wielodzietne są najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym.
6. Niepełnosprawność – niepełnosprawność w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożeniem ubóstwem. Wydatki ponoszone na leczenie, rehabilitację bardzo obciążają budżety domowe. Utrudniony dostęp do specjalistycznych usług zdrowotnych pogłębia wykluczenie szybkiego powrotu do sprawności czy podtrzymania zdrowia na określonym poziomie pozwalającym na pewien stopień aktywności społecznej i zawodowej. W najtrudniejszej sytuacji są rodziny, gdzie niepełnosprawne jest dziecko. W Gminie, liczba orzeczeń o niepełnosprawności dzieci do 17 roku życia w ostatnich 3 latach znacznie wzrosła. To niepokojące zjawisko, szczególnie z uwagi na bardzo niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w całym województwie lubelskim.

Kierunki działań mających na celu minimalizację zagrożenia ubóstwem:

1. aktywna integracja, szczególnie w kontekście zmniejszenia bezrobocia
2. poprawa dostępu do rynku pracy
3. rozwój usług zdrowotnych i wzrost dostępności tych usług
4. wzrost dostępności do usług doradczych
5. współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami, w tym pomoc w rozwoju i upowszechnianiu ekonomii społecznej, podnoszenia kwalifikacji, świadczenia pomocy

2. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze są na drugim miejscu jeśli chodzi o powody przyznawania pomocy finansowej w Gminie.

Rodzina spełnia szereg funkcji m.in. : prokreacyjna, socjalizacyjna (ciągłe uczenie i wychowywanie

potomstwa), ekonomiczna (zaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych, w ramach wspólnego gospodarstwa domowego), rekreacyjna (tworzy przestrzeń do nawiązywania kontaktów interpersonalnych), społeczno-psychologiczna (rozwój osobowości), edukacyjna.

Zaniedbanie danego obszaru może powodować dysfunkcje i pogłębienie problemowych obszarów. Bezradność wiąże się ściśle z innymi problemami jak uzależnienia, przemoc, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezrobocie, ubóstwo. Trudna sytuacja rodzinna zawsze ma bezpośredni wpływ na dobro wychowujących się dzieci w rodzinie. Zabezpieczenie tego nadrzędnego celu dobra dziecka, wymaga od instytucji podjęcia działań, mających na celu zabezpieczenie bezpieczeństwa (alkoholizm, przemoc) oraz podstawowych potrzeb w środowisku domowym (wyżywienie, leczenie, obowiązki szkolne etc.).

W Gminie, problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pogłębia się. W roku 2010 liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynosiła 70, w 2011 – 67 rodzin, w 2012 problem dotyczył 82 rodzin.

Problemy wynikające z postaw rodziców w rodzinie z dziećmi wyrażają się najczęściej:

a) w sprawach opiekuńczo-wychowawczych:

- zaburzenia komunikacji (brak jasnych i czytelnych komunikatów niedostosowanych do wieku i poziomu intelektualnego członków rodziny, jednostronne wydawanie poleceń, agresywne i głośne rozmowy);
- złe wzorce (dziedziczenie negatywnego stylu życia, brak pozytywnych przykładów, trudności adaptacyjne, problemy w komunikacji z ludźmi);
- brak autorytetów (niedojrzałość emocjonalna, „dziecko rządzi w rodzinie”);
- brak właściwych metod wychowawczych (np. brak lub niewłaściwy system nagród i kar, brak konsekwencji w postępowaniu rodziców,);
- brak lub niedostateczne zainteresowania problemami i potrzebami rozwojowymi dziecka (brak dbałości o zdrowie, rozwój emocjonalny i intelektualny, brak umiejętności i potrzeby wspólnego spędzania czasu z dzieckiem, organizacji czasu wolnego dziecka);

b) w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego:

- brak lub niedostateczna umiejętność racjonalnego gospodarowania budżetem;
- zaburzona hierarchia potrzeb;
- brak umiejętności organizowania przestrzeni w domu (brak miejsca do: nauki, zabawy, snu dla dziecka);
- brak nawyków lub niedostateczna umiejętność utrzymania czystości w domu (sprzęty niekompletne i zużyte, nieporozumienie w pomieszczeniach);
- niewłaściwy podział obowiązków w rodzinie;
- brak lub ograniczona umiejętność przygotowywania pełnowartościowych, zróżnicowanych i ekonomicznych posiłków dostosowanych do wieku i potrzeb dzieci.

c) w sprawach funkcjonowania w środowisku lokalnym:

- brak umiejętności załatwiania spraw urzędowych;
- brak umiejętności korzystania z zasobów środowiska oraz przysługujących im praw i uprawnień.

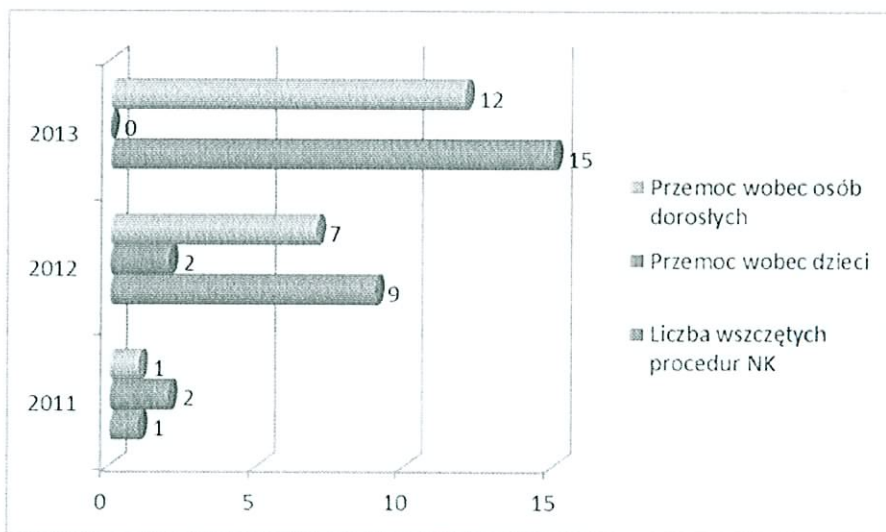
Reakcji dziecka na problemy w rodzinie jest wiele, przykładowe zachowania to : problemy w

kontaktach z rówieśnikami, szukanie autorytetów w różnych grupach rówieśniczych, używki, problemy z otoczeniem, szkołą, niestabilność emocjonalna, przejmowanie winy i odpowiedzialności za sytuację w rodzinie, agresja, zbyt wysoka samodzielność, bądź uzależnienie od otoczenia, relatywizm wartości, utrata zaufania do dorosłych. Każde z tych działań zakłóca w znaczny sposób prawidłowy rozwój dziecka, co w konsekwencji przekłada się na jego przyszłe relacje i jakość życia rodzinnego.

Z bezradnością w sprawach opiekuńczo - wychowawczych ściśle wiąże się problem przemocy w rodzinie. W 2011 r. odnotowany został 1 przypadek stosowania przemocy w rodzinie. Rok później, powołany w międzyczasie Gminny Zespół Interdyscyplinarny, stwierdził 9 przypadków wystąpienia przemocy wobec najbliższych członków rodziny. W rodzinach tych została wypełniona Niebieska Karta. Zweryfikowano również informacje dotyczące zasadności wszczęcia procedury. Ofiarami przemocy był dzieci (2 osoby), małżonkowie lub partnerzy (5 osób) oraz inni członkowie rodzin (2 osoby). Pomoc osobom poszkodowanym miała formę m.in. interwencji kryzysowej oraz pracy socjalnej. Tylko w 1 przypadku procedura NK zakończona została ze względu na brak zasadności podejmowanych działań.

Natomiast w 2013 r. zgłoszonych zostało 15 przypadków stosowania przemocy wobec najbliższej rodziny. Sporządzonych zostało 15 Niebieskich Kart w 10 rodzinach. Interwencja kryzysowa miała miejsce w przypadku 12 osób, w tym: współmałżonkom i partnerom (5 osób) oraz innym członkom rodziny (7 osób). W 1 przypadku organ ścigania powiadomiony został o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie. Również w 1 procedurę NK została zakończona za sprawą braku zasadności podejmowanych działań.

W minionych latach nie wystąpiła konieczność odebrania dzieci z rodzin, w trybie art. 12a ustawy a dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Poniższy wykres obrazuje zwiększoną przemoc wobec dorosłych członków rodziny. Oczywiście wiele rodzin dotkniętych problemem przemocy nie zgłasza istniejącego zagrożenia.

Kierunki działań mających na celu minimalizację zagrożenia bezradnością opiekuńczo-wychowawczą:

1. wsparcie instytucjonalne pracownika socjalnego (np. program tzw. kontraktu socjalnego rodziny)

2. zwiększenie efektywności działań zespołów: interdyscyplinarnego, GKRPA
3. wprowadzenie innowacyjnych programów pracy z rodziną (np. Mediacje, terapie)
4. pomoc specjalistyczna w przebudowie i pogłębianiu więzi w rodzinie (np. pomoc psychologiczna), hierarchii obowiązków i potrzeb.
5. wsparcie nowoczesnych środowiskowych form pracy

3. Bezrobocie

To jeden z najbardziej dotkliwych problemów Gminy. Ujemny przyrost naturalny, wydłużenie przeciętnego trwania życia, a także migracje do ośrodków miejskich oddziałują na zmianę liczby ludności i strukturę wiekową ludności.

Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym przedkłada się następująco:

	2011	2012	2013
Liczba mieszkańców ogółem	4418	4419	4389
W wieku produkcyjnym:	2712	2729	2721
- w tym kobiety	1212	1218	1199
- mężczyźni	1500	1511	1522
Liczba bezrobotnych w gminie:	280	276	288
- w tym kobiety	136	119	116
- mężczyźni	144	157	172

Z analizy danych PUP wynika, że współczynnik aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn jest na podobnym poziomie. Wyznacznikiem pozycji na rynku pracy oraz szans na znalezienie zatrudnienia jest poziom wykształcenia. Różnice klasyfikacji bezrobocia wg wykształcenia w gminie są znaczące szczególnie wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (na 75 osób tylko 19 to kobiety), zasadniczym zawodowym (na 75 osób, 32 to kobiety) i policealnym i średnim zawodowym (na 84 osoby 34 to kobiety). Najmniejsze różnice są wśród osób z wykształceniem wyższym (na 29, 16 to kobiety) oraz średnim ogólnokształcącym (na 25, 14 osób to kobiety).

Biorąc pod uwagę, że największe bezrobocie jest wśród osób w wieku 18-34 (171 osób) i przyrównując statystyki dot. wykształcenia, sytuacja jest następująca: najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby młode, z dużą przewagą mężczyzn z niedostatecznymi kwalifikacjami i umiejętnościami.

Dla absolwentów to zdecydowanie bardzo niekorzystna sytuacja, osoby wchodzące na rynek pracy mają coraz większe trudności na rynku pracy, problem pogłębia się jeśli weźmie się pod uwagę, że są to osoby bez doświadczenia zawodowego.

Problemem jest także udział bezrobotnych bezterminowo, czyli pozostających bez pracy powyżej

24 miesięcy. Z roku na rok liczba długotrwale bezrobotnych wzrasta (2011- 78 osób, 2012-85 osób, 2013 – 95 osób). To bardzo negatywne zjawisko, ponieważ wyklucza z aktywności zawodowej i społecznej. Ponadto, powoduje utratę zdolności oceny sytuacji i brak umiejętności podejmowania jakichkolwiek działań do zmiany tej sytuacji. Rosnące wymagania pracodawców i szybkie tempo zmian w organizacji pracy czy konieczność rozwoju kompetencji nie są czynnikami sprzyjającymi dla długotrwale bezrobotnych. Uczciwie należy również powiedzieć, że część osób zarejestrowanych w PUP jako bezrobotni, nie chcą podjąć żadnego zatrudnienia, a status długotrwale bezrobotnego traktowany jest jako zabezpieczenie w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego.

Kierunki działań mających na celu minimalizację zagrożenia bezrobociem:

1. promowanie elastycznych form zatrudnienia
2. poprawa zaplecza instytucjonalnego (opieka najmłodszych, osób zależnych)
3. promocja i rozwój ekonomii społecznej
4. pomoc w zmniejszeniu luk kompetencyjnych (kompetencje potrzebne przedsiębiorcom spójne z kompetencjami posiadanymi przez potencjalnych pracowników)
5. rozwój form uczenia się przez całe życie
6. upowszechnianie nauk matematyczno-przyrodniczych wśród młodzieży
7. aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie

4. Niepełnosprawność i długotrwałe choroby

Choroba i niepełnosprawność to czynniki, które stawiają człowieka w nowej sytuacji, zmieniającej aspekty jego wcześniejszego funkcjonowania.

Jako główny czynnik powodujący problemy związane z chorobami i wynikłą z tego niepełnosprawnością należy zaliczyć:

- zły stan zdrowia,
- ubóstwo (niewystarczające środki na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych),
- utrudniony dostęp do rehabilitacji,
- małe nakłady na profilaktykę zdrowia,
- niedostateczna promocja programów dot. zachowań prozdrowotnych.

Akceptacja własnego inwalidztwa jest długofalowym procesem psychologicznym, ale jest konieczna dla prawidłowego funkcjonowania w środowisku, rodzinie, realizacji planów życiowych, w tym zawodowych i spełniania się w określonych rolach społecznych.

Niepełnosprawność dotyczy w skutkach całej rodziny, najbliższych, uderza najbardziej w jej finansową i emocjonalną stronę. Rodzina, w takiej sytuacji wymaga pomocy, zwłaszcza nieinstytucjonalnych form, maksymalnie zindywidualizowanych i dostosowanych do jej potrzeb. Takie wzmocnienie daje pewną stabilność i bezpieczeństwo emocjonalno-ekonomiczne rodzinie, niezbędne dla umożliwienia osobom z niepełnosprawnością osiągnięcie równych szans i uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia.

W gminie jest tendencja wzrostowa jeśli chodzi o orzeczenia o niepełnosprawności wśród dzieci do 17 roku życia.

	2011	2012	2013
Liczba dzieci	28 (w tym troje z 2 przyczynami niepełnosprawności i jedno z 3 przyczynami niepełnosprawności).	28 (w tym troje z 2 przyczynami niepełnosprawności i jedno z 3 przyczynami niepełnosprawności).	37 (w tym jedno dziecko z 3 przyczynami niepełnosprawności i czworo dzieci z 2 przyczynami niepełnosprawności).

Liczba orzeczeń o różnych stopniach niepełnosprawności wśród osób dorosłych w latach 2011-2013 jest na zbliżonym poziomie.

	2011	2012	2013
Całkowita niezdolność do pracy (ZUS)	4	9	9
Całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji (ZUS)	2	2	2
Niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym (KRUS)	0	0	0
Niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym i samodzielnej egzystencji (KRUS)	3	2	2

Orzeczone inwalidztwo nie wyczerpuje katalogu barier zdrowotnych uniemożliwiających normalne wykonywanie czynności dnia codziennego. Długotrwałe choroby ograniczają pełny udział w różnych dziedzinach życia, co najważniejsze, są przyczyną zgonów.

W woj. lubelskim, najczęstszą przyczyną zgonów są choroby układu krążenia i stanowią prawie 49,5% przyczyn wszystkich zgonów (choroby niedokrwienia, nadciśnieniowe). Nowotwory złośliwe są drugą co do częstotliwości przyczyną zgonów w województwie (22%). Największa umieralność nowotworową u mężczyzn powoduje nowotwór złośliwy płuca, jelita grubego, prostaty, natomiast u kobiet nowotwór płuca, piersi oraz jelita grubego. W gminie w kwestii zgonów, sytuacja jest podobna do statystyk wojewódzkich. Najwięcej występujących problemów zdrowotnych dalej jest w sferze układu krążenia, wzrasta także odsetek otyłości i cukrzycy, nie tylko wśród dzieci i młodzieży. Jest to często efekt niskiej świadomości społecznej w zakresie zachowań prozdrowotnych.

Kierunki działań mających na celu minimalizację zagrożenia niepełnosprawnością i przewlekłymi chorobami:

1. programy profilaktyczne
2. poprawa i utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia ze szczególnym akcentem na model żywienia i aktywność fizyczną wśród dzieci i dorosłych
3. ułatwienie dostępu do usług w zakresie opieki zdrowotnej i usług socjalnych
4. wspieranie rewitalizacji fizycznej
5. inwestowanie w kształcenie, szkolenie w tym zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie (w tym ekonomia społeczna, transport)
6. zwiększenie udziału pozaszpitalnych form opieki zdrowotnej (np. terapie, opieka środowiskowa)

Rozdział V

ANALZA SWOT

Wspieranie rodzin	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - potencjał jednostki pomocy społecznej, edukacji i zdrowia w obszarze pomocy dziecku i rodzinie - współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi - pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych - programy lokalne i osłonowe 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatecznie rozwinięta oferta środowiskowych form pomocy - niedostateczna infrastruktura w sferze przeciwdziałania przemocy w rodzinie - niewystarczająca oferta asystentury rodzinnej - niewystarczające środki finansowe na objęcie systematyczną pomocą rodzin z dziećmi przekraczających nieznacznie próg uprawniający do świadczeń z pomocy społecznej
Szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - budowanie zintegrowanego systemu wsparcia dziecka i rodziny - podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu rodzin - wzrost jakości usług skierowanych do dziecka i rodziny poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników oraz permanentne dostosowywanie tych usług do potrzeb dziecka i rodziny - podejmowanie działań na rzecz odkrywania i rozwoju potencjału dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby rozwodów oraz dzieci wychowywanych w rodzinach niepełnych - wzrost liczby rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym - wzrastająca liczba dzieci i młodzieży podejmujących zachowania ryzykowne - wzrost liczby dzieci o specjalnych i specjalistycznych potrzebach edukacyjnych - ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej
Pomoc społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - wykwalifikowana kadra pomocy społecznej - szeroka oferta programów z zakresu pomocy społecznej - współpraca sektora samorządowego z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej (np. pkps) 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone środki finansowe na działania zapobiegające wykluczeniu - przewaga działań doraźnych o charakterze ratowniczym nad działaniami profilaktycznymi - niezadowolający poziom pracy socjalnej (zbyt mało czasu na wykonywanie pracy socjalnej spowodowane realizacją innych zadań wynikających z różnych ustaw)
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> -rozwój aktywności obywatelskiej -stosowanie aktywizujących metod w pracy socjalnej -poprawa koniunktury gospodarczej i wzrost liczby miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej, narastanie zjawiska „wyuczonej bezradności” - kształtowanie się postaw roszczeniowych w społeczeństwie

- możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych

- przenoszenie ciężaru finansowania zadań rządowych na poziom gminy bez wystarczającego zabezpieczenia finansowego
 - niekorzystne trendy demograficzne
 - koncentracja problemów w rodzinach korzystających z pomocy społecznej
 - trudna sytuacja na rynku pracy

Lokalny rynek pracy

Mocne strony

- wzrastający poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych społeczeństwa
 - rozwinięta infrastruktura edukacyjna
 wzrost mobilności zawodowej osób poszukujących pracy
 - wzrost świadomości w zakresie konieczności pogłębiania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji zawodowych
 - możliwości pogłębiania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w różnych pozaszkolnych formach kształcenia

Słabe strony

- niedopasowanie struktury zasobów siły roboczej do podaży pracy
 - wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, powyżej 50 roku życia oraz bez kwalifikacji zawodowych
 - bariery utrudniające aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych
 - niedostateczna liczba miejsc pracy na lokalnym rynku pracy

szanse

- coraz większa aktywność społeczeństwa w podejmowaniu działalności gospodarczej i samozatrudnienia
 - współpraca partnerów lokalnego rynku pracy min. samorządu lokalnego, urzędu pracy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, instytucji szkoleniowych
 - tworzenie miejsc pracy dzięki zwiększającej się atrakcyjności gminy Leśna Podlaska

zagrożenia

- wysokie koszty zatrudnienia pracowników
 - niedopasowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz brak długofalowego prognozowania potrzeb rynku pracy na określone zawody i kwalifikacje
 - emigracja ludzi wykształconych poza region
 - pojawiające się zjawisko „dziedziczenia” bezrobocia
 - negatywne trendy demograficzne
 - starzenie się społeczeństwa
 - rozwój szarej strefy zatrudnienia

Edukacja społeczna

Mocne strony

- wykwalifikowana kadra pedagogiczna i specjalistyczna
 - dobra baza lokalowa ze specjalistycznym wyposażeniem do realizowania zadań w zakresie aktywności społecznej.
 - rozwijające się organizacje społeczne ukierunkowane na poprawę jakości życia na wsi oraz systematycznie odnawiana baza infrastrukturalna (świetlice wiejskie)
 - rozwój technologii ułatwiających przepływ informacji (Internet)

Słabe strony

- niedostateczny przepływ informacji
 - niewykorzystany potencjał społeczności lokalnej
 - niewystarczające środki finansowe na edukację społeczną i aktywność lokalną

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - integracja środowisk lokalnych - możliwość skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na rozwój edukacji oraz aktywności społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom aktywności społecznej - trudności w podejmowaniu wspólnych działań
Niepełnosprawność	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - otwartość instytucji na problemy osób niepełnosprawnych, - dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych - możliwość e-learningowego podnoszenia kwalifikacji w Centrum Kształcenia na Odległość na Wsiach w Witulinie 	<ul style="list-style-type: none"> - brak systemowego wsparcia osób niepełnosprawnych intelektualnie - brak koordynacji działań na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych - istniejące bariery architektoniczne - brak kompleksowej polityki transportowej dla osób niepełnosprawnych - mało rozwinięty system rozwiązań związanych ze wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca organizacji pozarządowych, instytucji i urzędów - upowszechnianie informacji dotyczących praw i problemów osób niepełnosprawnych - dostęp do wsparcia finansowego inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnością ze środków zewnętrznych - poprawa sytuacji na rynku pracy poprzez aktywizację zawodową - rozwijający się system usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych 	<ul style="list-style-type: none"> - niska stopa zatrudnienia osób z niepełnosprawnością - niskie świadczenia pieniężne związane z niepełnosprawnością - niski poziom kwalifikacji osób niepełnosprawnych - brak spójnego systemu orzekania o niepełnosprawności - niedostateczna oferta wsparcia osób niepełnosprawnych
Ochrona zdrowia i rozwiązywanie problemów uzależnień	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - rozwinięta infrastruktura medyczna specjalistyczna w regionie - dobra lokalizacja ośrodka zdrowia i realizowanie w nim badań laboratoryjnych - zapewnienie opieki z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej - wykwalifikowana kadra medyczna - współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów promocji zdrowia, profilaktyki i działań pomocowych - szeroka oferta programów profilaktycznych, kampanii edukacyjnych i społecznych z zakresu ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatecznie rozwinięta infrastruktura medyczna na terenie gminy - utrudniony dostęp do nowoczesnej bazy diagnostycznej - oddziały terapii uzależnień zbyt mocno oddalone od gminy - niski poziom konkurencyjności świadczonych usług medycznych

szanse	zagrożenia
- funkcjonujące programy ochrony zdrowia na poziomie unijnym, krajowym, wojewódzkim i gminnym - wzrost świadomości społecznej o zagrożeniach i możliwościach korzystania z pomocy	- niewydolność systemu zarządzania i finansowania ochrony zdrowia - wzrost zagrożenia chorobami cywilizacyjnymi - brak dostępu do wysokiej jakości usług specjalistycznych i opieki psychiatrycznej

Rozdział VI

Cele strategiczne i kierunki działań

WIZJA GMINY

Gmina Leśna Podlaska to aktywne i nowoczesne społeczeństwo obywatelskie, otwarte na współpracę i podejmujące działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego służące rozwojowi i poprawie warunków życia.

Cel strategiczny

I. Rodzina jako podstawowy ośrodek rozwoju

Cele operacyjne

1.1

Doskonalenie profilaktyki nad dzieckiem i rodziną

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój środowiskowych form wsparcia dziecka i rodziny w tym asystenta rodziny • Budowa wczesnego systemu wspomagania dzieci i młodzieży (szczególne potrzeby rozwojowe, emocjonalne, edukacyjne, w tym dzieci zdolne)
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

1.2**Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczych i wychowawczych, w tym w sytuacjach kryzysowych**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost kompetencji nauczycieli i osób pracujących z dziećmi i młodzieżą • podnoszenie świadomości społecznej na temat zagrożeń wynikających ze stosowania przemocy • podejmowanie działań interdyscyplinarnych ograniczających zjawisko przemocy w rodzinie i środowisku rówieśniczym • tworzenie miejsca wspierania rodzin
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

1.3**Promowanie dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych • podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr • współpraca i wymiana doświadczeń między instytucjami i organizacjami • popularyzacja aktywnego wypoczynku
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

Cel strategiczny

II. Skuteczny system wsparcia społecznego i bezpieczeństwa społecznego

Cele operacyjne**2.1****przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie różnych form aktywności seniorów • rozwój i promocja oferty kulturalnej, oświatowej, rozrywkowej
------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie warunków do integracji międzypokoleniowej
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
2.2	
rozwój ekonomii społecznej	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
2.3	
zapewnienie skutecznego reagowania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań interwencyjnych i ratowniczych w sytuacjach zagrożeń • prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń • Wsparcie i pomoc w przetrwaniu po doznanych stratach spowodowanych zaistniałym zdarzeniem
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
2.4	
poprawa warunków i jakości życia mieszkańców	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych • wskazywanie możliwości i realizacji wyższych potrzeb życiowych • umożliwienie osobom przewlekle chorym lepszego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym • pomoc w zapewnieniu opieki (usługi opiekuńcze lub specjalistyczne) • integracja społeczna osób

	niepełnosprawnych, w tym likwidacja barier architektonicznych, transportowych, technicznych i w komunikowaniu się
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
Cel strategiczny	
III. Wysoka aktywność zawodowa i integracja środowiska lokalnego	
Cele operacyjne	
3.1 Dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb rynku pracy	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie kierunków szkoleń w oparciu o analizę lokalnego rynku pracy • Pozyskiwanie środków i organizacja szkoleń • Promowanie idei uczenia się przez całe życie
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
3.2 Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • Kreowanie postaw przedsiębiorczych • Współpraca z organizacjami pracodawców • Wspieranie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (np. młodzi, 50+, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni) • Pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację projektów
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

3.3**Rozwój edukacji społecznej i tożsamości lokalnej**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • współpraca różnych środowisk na rzecz rozwoju społecznego • promowanie edukacji i aktywności społecznej • podtrzymywanie i upowszechnianie tożsamości narodowej i lokalnej • różnorodność oferty kulturalnej
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

3.4**Wspieranie rozwoju kształcenia dorosłych**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie oferty i poszerzanie możliwości kształcenia dorosłych
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

Cel strategiczny

IV.

Rozwój wysokiej jakości usług społecznych i usług zdrowotnych

Cele operacyjne**4.1****Lepsza jakość życia mieszkańców**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja obiektów użyteczności publicznej i ich dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

4.2**Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami**

Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów profilaktycznych i
------------------------------	---

	<p>edukacyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rozwoju leczenia odwykowego • Realizacja kampanii społecznych w zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym • Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
<p>4.3 Wspomaganie postaw prozdrowotnych i zdrowego stylu życia</p>	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych • Realizacja kampanii społecznych wzmacniających odpowiedzialność za swoje zdrowie • Wspieranie zadań zmierzających do usprawnienia mieszkańców poprzez aktywne spędzanie wolnego czasu
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne
<p>4.4 Zwiększanie dostępności mieszkańców do usług medycznych</p>	
Kierunki działań/interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów zdrowotnych • działania edukacyjne skierowane do pracowników ochrony zdrowia
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. ▪ Programy sektorowe 2014-2020 ▪ Budżet gminy ▪ Inne krajowe i zagraniczne

Rozdział VII

Wdrażanie i finansowanie Strategii

1. Podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. GOPS odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania Strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z dokumentów finansowych. Ścisłe współpracuje z Gminą Leśna Podlaska, celem koordynacji z Wieloletnią Prognozą Finansową jednostki.

Instytucjami wspomagającymi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w procesie wdrażania Strategii są:

- Rada Gminy , która powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie Strategii wśród społeczności lokalnej;
- Sołtysi;
- Placówki szkolne (szczególnie ważna rola nauczycieli jako liderów lokalnych);
- Inne jednostki samorządu terytorialnego;
- Kościoły i związki wyznaniowe;
- Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy;
- Gminna Biblioteka Publiczna;
- Gminny Dom Kultury oraz inne placówki i organizacje kultury;
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych;
- Powiatowy Urząd Pracy;
- Inne.

Instytucjami partnerskimi – zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których finansowana będzie część działań wskazanych w Strategii będą:

- Urząd Marszałkowski (jako instytucja zarządzająca RPO WL oraz pośrednicząca dla części działań w ramach PO KL);
- Powiatowy Urząd Pracy Białej Podlaskiej;
- Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lublinie;
- Inne.

Instytucjami sojuszniczymi – udzielającymi merytorycznego i eksperckiego wsparcia w realizacji poszczególnych zadań lub też bezpośrednio zaangażowanymi w ich realizację będą:

- Ośrodek Doradztwa Rolniczego;
- Firmy konsultingowe;
- organizacje związane z pomocą społeczną, m.in. Polski Komitet Pomocy Społecznej;;
- centra kształcenia ustawicznego;
- Inne.

2. Główne źródła finansowania Strategii

Głównymi źródłami finansowania Strategii będą:

- Środki własne – budżet GOPS;
- Zewnętrzne środki publiczne – dostępne przede wszystkim w ramach programów finansowanych z Unii Europejskiej, w tym np. Regionalnego Programu Województwa Lubelskiego, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój;

Alternatywne źródła finansowania mogą natomiast m.in. stanowić:

- Bank Gospodarstwa Krajowego;
- Państwowy Fundusz rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Inne.

3. Monitoring i ocena realizacji Strategii

Monitoring to jeden z kluczowych elementów wdrażania Strategii. Opiera się na systematycznym zbieraniu danych dotyczących realizacji założeń Strategii i porównywaniu osiągniętych wskaźników z zakładanymi. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności i efektywności realizowanych zadań. Na podstawie analiz krzywej stanu obecnego od zakładanego formułowane są ewentualne wnioski dotyczące zmian w celach operacyjnych Strategii lub zadaniach. Cały proces monitoringu ma na celu zapewnienie efektywności wydatkowania środków na realizację Strategii. Posiada również wartość antycypacyjną, polegającą na możliwości wczesnego wykrycia ewentualnych błędów i reagowania na nie, a także dostosowanie zapisów Strategii do zmieniających się uwarunkowań.

Podstawowymi elementami systemu monitoringu są:

- instytucje zaangażowane w proces,
- system sprawozdawczości,
- zestaw wskaźników na podstawie, których będzie przygotowywany Raport o stanie realizacji zadań.

System instytucjonalny monitorowania Strategii odbywać się będzie na trzech poziomach:

- zmian sytuacji społeczno-gospodarczej,
- realizacji celów operacyjnych na podstawie wskaźników liczbowych,
- realizacji zadań (projektów) określonych w zapisach Strategii.

Za monitorowanie Strategii odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wójt Gminy powoła zarządzeniem Zespół ds. Monitoringu Strategii. Osoby wchodzące w jego skład nie mogą być zaangażowane w realizację i bezpośrednio ponosić odpowiedzialności za zadania wskazane w Strategii. Zespół w ramach swojej działalności będzie dokonywał bieżącej oceny postępu i skutków realizacji Strategii, a w szczególności ich zgodności z harmonogramem oraz wizją rozwoju. Będzie tego dokonywał w oparciu o ogólnodostępne źródła danych statystycznych, dane statystyczne uzyskane z Urzędu Gminy, GUS oraz w przypadku ich braku w oparciu o przeprowadzone badania własne.

Zestaw wskaźników powstał w oparciu o założenia wypracowane na etapie przygotowywania Strategii. Jest on również skorelowany z dotychczasową propozycją Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego. Pozwoli to m.in. zastosować go do porównań osiąganych przez Gminę Leśna Podlaska wskaźników z innymi gminami, średnią powiatową, wojewódzką, czy nawet ogólnokrajową i unijną. Zestaw wskaźników monitorujących stopień realizacji Strategii stanowi Załącznik Nr 1.

Ocena realizacji Strategii będzie dokonywana przez Radę Gminy. Rada będzie oceniała postęp i skutki realizacji Strategii w cyklu rocznym, na podstawie sprawozdań składanych przez Wójta oraz Przewodniczącego Zespołu ds. Monitoringu Strategii. W przypadku stwierdzenia odchylenia od przyjętych celów i kierunków rozwoju, Zespół ds. Monitoringu wskaże propozycje działań korygujących przyjęte zadania lub stwierdzi konieczność ponownej oceny realizacji Strategii.

W oparciu o ponowną ocenę Strategii Wójt przedstawi Radzie Gminy propozycję dokonania odpowiednich zmian w zapisach dokumentu. Ponadto Zespół ds. monitoringu Strategii będzie na bieżąco monitorował aktualność Strategii, a następnie tego monitoringu zgłaszał ewentualne wnioski dotyczące jej uaktualnienia. Wszystkie postulaty i propozycje zmian Strategii będą podawane do wiadomości publicznej. Proponuje się przyjąć, aby wszystkie zmiany i inne uzupełnienia i rozszerzenia Strategii były dokonywane raz na rok podczas sesji przyjmującej budżet Gminy.

Załącznik nr 1

ZESTAW WSKAŹNIKÓW DO MONITOROWANIA STRATEGII

Cel strategiczny I. Rodzina jako podstawowy ośrodek rozwoju

Wskaźniki	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.
	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.
	Liczba zatrudnionych specjalistów tj. psychologów, pedagogów, logopedów.
	Liczba działań ukierunkowanych na wczesny system wspomaganie dzieci.
	Liczba dodatkowych zajęć rozwijających zdolności i umiejętności dzieci.
	Liczba świetlic szkolnych.
	Liczba dzieci korzystających ze świetlicy szkolnej.
	Liczba szkoleń podnoszących kwalifikacje z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
	Liczba osób podnoszących kwalifikacje z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
	Liczba działań informacyjno-edukacyjnych podnoszących świadomość społeczną na temat zagrożeń wynikających ze stosowania przemocy.
	Liczba realizowanych programów profilaktycznych.
	Liczba programów ograniczających zjawisko przemocy rówieśniczej.
	Liczba instytucji pracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy.
	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”.
	Liczba działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc.
	Liczba posiedzeń Zespołu Intyrdyscyplinarnego.
	Liczba powołanych grup roboczych.
	Liczba utworzonych punktów porad psychologicznych.
	Liczba utworzonych punktów wczesnej interwencji kryzysowej.
	Liczba osób doznających przemocy korzystających z poradnictwa, wsparcia.

Cel strategiczny II. Skuteczny system wsparcia społecznego i bezpieczeństwa społecznego

Wskaźniki	Liczba osób, którym przyznano usługi opiekuńcze.
	Liczba zatrudnionych opiekunów środowiskowych.
	Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację zadań na rzecz osób starszych.
	Liczba zorganizowanych form aktywnego spędzania czasu wolnego.
	Liczba instytucji działających na rzecz integracji międzypokoleniowej.
	Ilość osób zaangażowanych w działania związane z integracją międzypokoleniową.
	Liczba działań integrujących pokolenia (imprezy kulturalne, przedsięwzięcia

sportwo-kulturalne – rajdy, wycieczki)
Liczba seniorów biorących udział w spotkaniach.
Liczba szkoleń w zakresie tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.
Liczba osób uczestniczący w spotkaniach w zakresie ekonomii społecznej.
Liczba spotkań informacyjno-promocyjnych.
Liczba projektów na rzecz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców.
Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie interwencji kryzysowej.
Liczba instytucji współpracujących na rzecz zjawiska przemocy.
Liczba osób korzystających z pomocy GOPS bez względu na rodzaj, formę wsparcia zmierzającego do zaspokojenia niezbędnych potrzeb bytowych.
Liczba przyznanych świadczeń.
Wysokość środków przyznanych na świadczenia z pomocy społecznej.
Liczba inicjatyw w zakresie likwidowania barier architektonicznych, transportowych, technicznych.
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Liczba spotkań i imprez integracyjnych.

Cel strategiczny III. Wysoka aktywność zawodowa i integracja środowiska lokalnego

Wskaźniki	Liczba programów ukierunkowanych na aktywizację osób bezrobotnych.
	Liczba przeprowadzonych ankiet wśród pracodawców.
	Liczba szkoleń dla osób bezrobotnych.
	Liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach.
	Wysokość środków przeznaczonych na organizację szkoleń.
	Liczba szkoleń z zakresu przedsiębiorczości.
	Liczba osób przeszkolonych w zakresie przedsiębiorczości.
	Liczba przedsięwzięć na rzecz lokalnego rynku pracy.
	Liczba osób objętych wsparciem będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (np. młodzi, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni, osoby w wieku 50+)
	Wysokość pozyskiwanych środków na rzecz realizacji projektów.
	Liczba instytucji podejmujących współpracę na rzecz rozwoju społecznego.
	Liczba działań podjętych na rzecz edukacji i aktywizacji społecznej.
	Liczba instytucji działających na rzecz podtrzymywania i upowszechniania tożsamości narodowej i lokalnej.
	Liczba inicjatyw na rzecz podtrzymywania i upowszechniania tożsamości narodowej i lokalnej.
Liczba spotkań, imprez kulturalnych skierowanych do społeczności lokalnej.	

Liczba form kształcenia osób dorosłych.

Liczba osób dorosłych doksztalających się.

Cel strategiczny IV. Rozwój wysokiej jakości usług społecznych i usług zdrowotnych

Wskaźniki	Liczba obiektów przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
	Liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z pracą z osobami niepełnosprawnymi, uzależnionymi lub innymi będącymi w trudnej sytuacji życiowej.
	Liczba programów profilaktycznych i zdrowotnych.
	Liczba programów i projektów realizowanych przeciwko uzależnieniom.
	Liczba uczestników programów i projektów.
	Liczba osób objętych działaniami KRPA.
	Liczba inicjatyw społecznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
	Liczba kampanii na rzecz zdrowego stylu życia i postaw prozdrowotnych.
	Liczba programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych na temat zdrowego stylu życia i postaw prozdrowotnych.
	Liczba projektów wspomagających aktywne spędzanie czasu wolnego mieszkańców.
	Liczba miejsc rekreacyjnych do spędzania czasu wolnego.
	Liczba zorganizowanych wydarzeń promujących zdrowy styl życia i płynące z niego korzyści.